

י"ל ע"י ק"ן תר"ג לזכ"ר הרבנים
לשבת נשמת הרבני הנכ"ד
הרה"ח ר' אריה (לייבל)
בהרה"ח ר' יונה רובין ז"ל

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פרוש רש"י

פרשת אחרי מות - קדושים גיליון קי"ז - שנה ג' | אייר תשפ"ו

פנינים מאירים
לשולחן השבת

פר"ס התורה

פשוט

כבוד הזקן ולא כבוד הזיקנה

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן (ויקרא יט, לב)

יש לדקדק, שבתחילת הפסוק, נאמר שיש לקום מפני 'שיבה', והיינו מפני עצם המציאות של ה'שיבה', ולא נאמר לקום מפני האיש שהוא 'זקן', ומדוע בהמשך הפסוק נאמר שיש להדרת פני 'זקן', והיינו האיש הזקן, ולא נאמר להדר את עצם הזיקנה? מבאר המלבי"ם, על פי דברי חז"ל (ראה רש"י, וראה להלן במדור 'פתגמי אורייתא') שתחילת הפסוק 'מפני שיבה תקום', נאמר בסתם איש שהגיע לשיבה, אף אם הוא אינו חכם ולא טרח להשיג מעלות ומידות, ואילו המשך הכתוב 'והדרת פני זקן' נאמר בחכם שיגיע בתורה עד שקנה חכמה. ובכן יבואר לנו, שבתחילת הכתוב נקט הכתוב הלשון 'מפני שיבה', כי אין הכבוד וההערצה כלפי האיש מצד עצמו, אלא כל הכבוד היא רק מפני שנות שיבתו, אבל בהמשך נקט הכתוב 'והדרת פני זקן', שהכבוד וההערצה אינם אל עצם הזיקנה, אלא לאיש עצמו, אשר הגה בתורת ה' יומם ולילה, והתרומם בקנייני התורה.

רמז

היכן מפסיקים בעל חטא?

ושלח ביד איש עתי (ויקרא טז, כא)

סדר וידוי 'על חטא' של יום הכיפורים, מסודר לפי סדר הא"ב, ואחרי אותיות 'ו' ע' ת' (על חטא שחטאנו ביודעים ובלא יודעים וכו', בעוונות מצא וכו', בתמיהה לבב), תיקנו להפסיק באמירת 'ועל כולם א-לוה סליחות סלה לנו, מחל לנו, כפר לנו'. רמז נפלא על מה שמפסיקים דווקא באותיות אלו, אמר הגר"ק רבי אברהם שמוחה הורוויץ במאמרנו 'ז"ע, שזה נרמז בפסוק האמור בתורה בעבודת יום הכיפורים ושלח ביד איש עתי', לרמז שבאותיות עת' מפסיקים לאמירת 'ועל כולם א-לוה סליחות וכו'.

דרוש

לאהוב ולא להתחבר

ואהבת לרעך כמוך אני ה' / את חקתי תשמרו בהמתק לא תרביע כלאים שדף לא תזרע כלאים ובגדי כלאים שעתנו לא יעלה עליך (ויקרא יט, יז-יח)

כדי להבין את סמיכות הפסוקים - דרוש הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל בספרו 'הורות נתן' - כי כלל גדול הוא בתורה לאהוב כל יהודי, אולם לצד זאת גם יש להיזהר שלא להתחבר עם חברים שאינם הגונים, וכפי שאמרו צדיקים: יהודי צריך להיות טוב 'לכל' אחד, אבל לא 'עם' כל אחד...

ולכן מלמדת אותנו התורה הק' ו'אהבת לרעך כמוך אני ה' - אך מסייגת מיד, שאמנם מצוה גדולה לאהוב כל יהודי, אבל לצד זאת יש גם להיזהר שאהבת ישראל לא תביא אותו להתחבר אל אנשים שאינם ראויים, כי את חקתי תשמרו בהמתק לא תרביע כלאים שדף לא תזרע כלאים ובגדי כלאים שעתנו לא יעלה עליך, הרי שהתורה הקפידה אפילו על תערובות של בהמה וצומח ובגדי מין עם שאינו מינו, וכל שכן שיהודי צריך להיזהר מתערובות כלאיים עם חברים שאינם ראויים.

סוד

שוחד למקטרגים

גורל אַחַד לה' וגורל אַחַד לעזאזל (ויקרא טז, ח)

מובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מה) ששילוח השעיר לעזאזל, הוא כשוחד לשטן המבקש לקטר על ישראל ביום הכיפורים, ועל ידי שוחד זה משתתקים אותו.

מוסיף על כך המקובל האלוקי רבי מרדכי הכהן מצפת ז"ע בספרו 'שי"ן על התורה', שסוד זה נרמז בפסוק (פסוק כא) ושלח ביד איש עתי, סופי תיבות 'שחוד', ונרמז העניין דווקא בסופי תיבות, ודווקא למפרע שלא כסדרו, כדי שלא לפרסם הדבר, כדרך שהשוחד ניתן בצנעה ובהסתר.

התקרבות לקדש, והתרחקות מטמאה

פרשת אחרי מות:

נושאי הפרשה: פניסה לקדש הקדשים • עבודת יום הכיפורים • צום יום הכיפורים • אסור שחוטט חוץ • אסור אכילת דם • פסוי הדם • טמאת נבלת עוף טהור • חקות הגוים • התרחקות מעריות.

הפרשה עוסקת בענינים הקשורים לבית המקדש ולהקרבנות קדשים, והיא מסתעפת לדיני אכילת דם וטמאת נבלה, ולסיים - חובת ההתרחקות מהגוים ומערייות.

א. בגדי זהב

חל איסור להיכנס לקודש הקדשים, מלבד פעם אחת בשנה, ביום הכיפורים. ביום זה מקריב הכהן הגדול מכספו פר לחטאת ואיל לעולה. ומכספי בני ישראל הוא מקריב שעיר לחטאת, שעיר לעזאזל, ואיל לעולה.

במהלך היום מחליף הכהן את בגדי חמשה פעמים, ובכל החלפה הוא זקוק לטבילה וקידוש ידיים ורגליים ממי הכיור. בסך הכל טובל 5 פעמים במשך היום, ומקדש ידיו ורגליו 10 פעמים.

סדר לבישת הבגדים ביום הכיפורים היה כדלהלן: א. תמיד של שחר - בבגדי זהב. ב. עבודת פר ושעיר וקטורת בקודש הקדשים ובהיכל - בבגדי לבן. ג. הקרבנות האיל שלו העם לעולה, וחלק מקרבנות המוסף - בבגדי זהב. ד. הוצאת כף ומחתה - בבגדי לבן. ה. שאר קרבנות המוסף ותמיד של בין הערביים - בבגדי זהב.

כאמור, מכספי הציבור יש להביא שני שעירי עיזים לחטאת. על פי הגרלה נקבע איזהו מוקרב לה', ואיזהו נשלח לעזאזל, שם הוא מושלך מראש צוק גבוה ומחודד.

ב. זביחה לשידים

מיום הקמת המשכן, אסור לשחוט או להקריב קרבנות מחוץ למשכן, והעושה כן עונש בעונש כרת. כמו כן, חל

בין אדם לחברו ובין אדם למקום

פרשת קדושים:

נושאי הפרשה: מצוות שבין אדם למקום • מצוות שבין אדם לחברו • מצוות פשעה ובקרים • דיני ממון הוולת • מצוות שבמקדש ובקרבנות • אסורי עבודה זרה וחקות הגוים • ענינים על העריות.

על פרשה זו פותח רש"י 'רוב גופי תורה תלמיים פה'. למרות שיש בפרשה זו רק 64 פסוקים בלבד, היא עשירה בתחשיבים ואחת מצוות המהוות יסוד ופסיק לרב מצוות התורה.

א. אדם למקום

אלו המצוות והאיסורים בפרשה, בעניינים שבין אדם למקום: א. להיות קדושים. ב. לשמור שבת. ג. לא להישבע לשקר בשם ה'. ד. איסור כלאיים בורעים ובהמה ובבגדים. ה. ערלה ונטע-רבעי. ו. אכילת בהמה רק לאחר יציאת הנפש. ז. איסור הקפת הראש וגילוח הזקן. ח. איסור שרט וקעקוע. ט. איסור מסירת הבת לעבירה. י. איסור אכילת שקצים. יא. שחיטת רוב הקנה.

ב. אדם לחברו

אלו המצוות והאיסורים בפרשה, בעניינים שבין אדם לחברו: א. כיבוד ומורא לתורים. ב. מתנות עניים בשדה, פאה לקט, פרט ועוללות. ג. איסור קללה. ד. איסור נתינת עצה רעה. ה. לזון לקח זכות. ו. איסור רכילות. ז. אהבת ישראל. ח. לא לעמוד על דם רעהו. ט. תוכחה בלי לבייש. י. כבוד והידור הזקן. יא. אהבת הגר.

ג. ממון הוולת

אלו המצוות והאיסורים בפרשה הנוגעים לממון הוולת: א. לא לגזול. ב. לא לכחש או לשקר בתביעת ממון. ג. לשלם לפועל בזמן. ד. יושר בכלי משקל ומידה. ה. משפט צדק לפני ולעשיר.

ד. מקדש וקרבנות

אלו הן המצוות והאיסורים הנוגעים למקדש ולקדשי: א.

התורה וההפטרה

למנהג האשכנזים: מפטירים את הפטרת פרשת אחרי 'הלוא כבני כושיים', בתוכחת עמוס הנביא לישראל שעשו כמעשה כושיים, ואם ימשיכו לחטוא יגלו ומצרים. ומכאן הקשר לפרשת אחרי בה הזוירה התורה שלא לעשות כמעשה מצרים, שלא תקיא הארץ אותם.

למנהג הספרדים: מפטירים הפטרת פרשת קדושים 'הלדרוש', בפרשת קדושים אנו לומדים מצוות שמירת שבת, איסור עבודה זרה, איסור רכילות, ולא לחטוא בעריות, ובהפטרה זו מזכיר הנביא את העונש על מה שחטאו בחטאים אלו.

חומש ורש"י עם בחורים - לעומק!

חיים של תורה

הגה"צ רבי שלמה וולכה זצ"ל בשיחתו לצוות הישיבה: צריך ללמוד עם הבחורים חומש ורש"י לעומק, דהיינו להסביר פשוט נכון, ומוסר השיעור צריך להתכונן לזה הרבה בלימוד גור אריה וכדו'.

לב לדעת

הכרת והבנת מושג בתורה

אוב | אל תפנו אל האבת ואל הידיענים (ויקרא ט, לא)

אחד מסוגי הכישוף שהתורה אוסרת לעסוק בהם ולשאל בהם, הוא הכישוף הנקרא 'אוב'. רש"י מבאר שהכוונה למכשף הנקרא 'פיתום', והוא מעלה את רוח המת ומושיב אותו בבית השחי שלו, ולאחר שהוא שואל שאלות את רוח המת, נשמעת תשובת המת. במסכת סנהדרין (סה, ב וברש"י שם) מובאר שיש עוד כמה סוגי 'אוב': יש המעלה את רוח המת באחד מבין פרקי העצמות של המכשף, כגון על פרקי אצבעותיו או על פרקי ברכיו, או על אצילי ידיו. יש המעלה את רוח המת בגולגולת מן המת המוטלת על הארץ, ויש המעלה את רוח המת באופנים אחרים, אשר בהם המת אינו עולה מן הארץ כדרכו, אלא רגליו למעלה וראשו למטה, והמת עולה רק בימות החול ולא בשבת.

הרמב"ם (הל' ע"ו ו, א) מתאר וכותב, וז"ל: 'כיצד הוא מעשה האוב? זה שהוא עומד [- בבית הקברות, הוספת ראב"ד] ומקטיר קטורת ידועה, ואוחז שרביט של הדס בידו, ומניפו והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם, עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל בדברים מתחת הארץ, בקול נמוך עד מאד וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו, עיי"ש'.

ענינים לראות

הבנת מילה אחת בתורה

פקרת | פקרת תהיה לא ימתו (ויקרא ט, כ)

אנו משתמשים בימינו במילה 'ביקורת' במשמעות של התבוננות בצדדים השליליים, והסתכלות על הטעויות והחסרונות, כגון העברת ביקורת על מעשים לא רצויים של הזולת, או בביקורת על שגיאות בספרים וכדו'.

אולם בפרשת השבוע אנו מוצאים מילה זו כלפי אדם החוטא עם שפחה שהיא חצייה שפחה וחצייה בת חורין, המיועדת להינשא לעבד עברי, על כך אומרת התורה: פקרת תהיה לא ימתו פי לא תפשה, ורש"י מסביר: 'יש על בית דין לבקר את הדבר שלא לחייבו מיתה, עכ"ל. כלומר: המילה 'ביקורת' פירושה: לחקור ולעייין ולהתבונן [ולאו דווקא בהתבוננות בצד השלילי, אלא גם במשמעות חיובית, להתבונן כיצד לא להרוג], כן ביאר גם החוקני: 'ביקרו ויחקרו'.

עוד מביא רש"י שרבותינו דרשו 'ביקורת' מלשון קריאה, שהלוקה מלקות קוראים הידיים לפניו כמה פסוקים. ובאבן עזרא הביא שיש שדרשו 'ביקורת' מלשון 'בָּקַר', שמלקים אותו ברצועה של בקר.

אזניים לשמוע

כללי רש"י הק' בדקדוק הלשון

יעמד או יעמוד | והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' (ויקרא טו, ט)

דוכן מיוחד להרשמה למערכת 'תורה שבכתב' יעמד בעת המעמד הגדול. סמוך לדוכן יעמוד נציג שיעניק מענה והכוונה מפורטת לכל דורש'.

כאשר אנו מבקשים לתאר מצב בו נעמיד דבר-מה במקום מסוים, לכאורה קיימות בפנינו שתי אפשרויות כיצד לכתוב זאת: א. הדבר הזה יעמוד, שפירושו: הוא יעמוד מעצמו, מלשון 'פעל' [בנין 'פעל'], (וגם אם אחרים העמידו אותו, הכוונה שאחרי שהעמידו אותו הוא ימשיך ויעמוד מעצמו).

ב. הדבר הזה יעמד [או יעמד], שפירושו: אחרים יעמידו אותו, מלשון 'יפעל' [מבנין 'הפעל', פעולה שנעשתה על ידי אחרים, בלי להזכיר את שם המפעיל]. כדוגמת הכתוב (שמות י, כד) צאנכם וּבְקַרְבְּם יַעֲמֶנּוּ.

בפסוק והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה', מסביר רש"י שאין זה מלשון 'יעמד', אלא מלשון 'יעמיד', שהשעיר יעמד על ידי אחרים. וההוכחה לכך מאונקלוס שترגם 'יתקם', כי אם היה זה מלשון 'יעמד', היה לו לתרגם 'יתקם' [כמו שترגם על הפסוק (שמות כא, כא) 'אם יום או יומים יעמוד'].

אמנם מן הראוי היה שתיבה זו תינקד בניקוד שורו"ק תחת הו"ו, וניקוד שור"א תחת העין - יעמד, כמו ישלך, אבל מאחר והאות עי"ן היא מאותיות הגרון, אוי על פי כללי הדקדוק מנקדים אות גרונית בניקוד חטף-קמ"ץ, ואת האות שלפניה בניקוד קמ"ץ - יעמד (אבן עזרא; באר מים חיים).

לכף זכות

בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ (ויקרא ט, טו) הוֹי יָן אֶת הַבְּיָרָה לְכַף זְכוּת (רש"י)

בדברי רש"י הק' למדנו את החיוב המוטל עלינו, חיוב של מצות עשה דאורייתא, לדון את כל יהודי לכף זכות. גם אם אנו רואים אותו עושה מעשה אשר נראה על פניו כמעשה שאינו הגון, עלינו לחפש כל דרך אפשרית וללמד עליו זכות. והנה, פעמים רבות שאדם רואה מעשה מסוים אצל חברו, הנראה כמעשה שלילי, ורק כעבור זמן רב מתגלה התמונה האמיתית והנכונה, ומתברר שאדרבה, היה כאן מעשה של מצוה ומעשה טוב - כפי שנוכל ללמוד מצד העובדות שלפנינו.

עציץ באמצע הלוויה

סיפר הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל: השתתפתי במסע הלווייתו של הנה"צ רבי אלעזר ריבלין זצ"ל מנקי הדעת שבירושלים, ולפתע אני מבחין כי רבי שמואל קוק זצ"ל, שהיה ידי קרוב של הנפטר, עזב את מסע הלוויה, ונכנס לחנות פרחים כדי לקנות עציץ. תהיתי בלבי: כלום אינו יכול למצוא שעה אחרת לקנות את העציץ, אלא בשעת הלוויה של החבר?

היה קשה לי למצוא עליו לימוד זכות, ועל כן נגשתי אליו וביררתי את פשר הענין.

תשובתו השאירה אותי נדהם, כאשר הסביר לי: מזה שנים מטפל אני במצורע אחד המאושפו בבית חולים מיוחד למצורעים. אתמול מת המצורע, והרופאים שאינם יהודים החליטו לשרוף את כל בגדיו ובכללם גם זוג תפילין, מחשש שהצרעת תדביק אחרים, כששמעתי מכן סיכמתי עם הרופא שעד השעה 12 בצהריים אביא עציץ עשוי חרס, והתפילין יונחו בעציץ ויבאו לגניזה באדמה כדן. מוכרח הייתי עכשיו לרוץ ולקנות עציץ על מנת לקבור את התפילין!...

כרטיסים לגן עדן

סמוך לפטירתו של הגאון רבי אהרן הכהן בייפוס זצ"ל, רב בית הכנסת 'מקור חיים' בפתח תקוה, כאשר שכב על ערש דווי בבית החולים, הוא פנה אל קרוב משפחתו אשר סעד אותו, ושאל באפיסת כוחות: 'איפה כרטיסי הכניסה שקניתי לבתי הביילוי בפתח תקוה?... למשמע השאלה פרץ האחין בכני, ותהם בלבו בחורדה, איך יתכן שיהודי צדיק כמותו יתעניין קודם מותו במקומות בוויים כגון אלו? אך כעבור זמן קצר השיב הרב את נשמתו לבוראה.

רק בימי השבעה, נודע הסיפור שמאחורי הכרטיסים: לפני

לדעת חכמה ומסר להבין

פניני מסר, חכמה, וחיוק, מתוך פסוקי הפרשה

אחרי מות קדושים אמור...

אחרי מות שני בני אהרן (ויקרא טו, א)

בספר 'פלא יועץ' (ערך סגנוריא) כותב בתוך דבריו: 'וביותר צריך לזהר שלא להזכיר חובת שוכני עפר, שהם עומדים בדין, וראיתי תועי-רוח כשכרוצים לדבר תועה על שוכני עפר מקדימין לומר: "אחרי-מות-קדושים-אמור", ותיכף עושים להיפך ואומרים: "מצורע-אחרי-מות", ומה הועילו בתקנתם? ואיש טוב מדבר טוב על ישראל ומביא גאולה לעולם!'

לפחות אל תקלל

לא תשנא את אחיך וגו' ואהבת לרעה פמוך (ויקרא טו, ז-ח)

אנו מוצאים בתורה שלשה ציוויים שונים בין אדם לחברו: א. מצות אהבה - ואהבת לרעה כמון. ב. איסור שנאה - לא תשנא את אחיך. ג. איסור

קללה - ונשיא בעמך לא תאור (שמות כב, כז). על פשר שניו הלשוניות, מובא בשם הרה"ק רבי ברוך מוריליץ זי"ע, ובשם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מווישאואו זי"ע, שאמרו דבר חכמה וצחות, שכלפי סתם יהודי, אפשר לצוות שתאהב אותו כמון, אבל כלפי אחיך, לפעמים קשה לאהוב אותו ממש כמון, לכן מצוה התורה, לכל

שנים התחוללה סערה ונערכו הפגנות בפתח תקוה, כאשר העירייה החליטה לפתוח את בית הביילוי בשבת. אך הרב בייפוס החליט לקום ולעשות מעשה, הוא ניגש למקום ביום חמישי וקנה את כל חמש מאות כרטיסי הכניסה, בסכום עצום של תשעת אלפים ושבע מאות שקלים! כדי שאף אחד לא יוכל לקנות כרטיסים ולהגיע בשבת. כשהדברים הגיעו לאוזני רבה של פתח תקוה, הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל, הוא שאל אותו: וכי כל שבוע תפרנס אותם בכזה סכום גדול?... הם קמו ונסעו אל מרן הסטייפלער זצ"ל והציגו את השאלה. למשמע השאלה, נענה הסטייפלער ואמר לרבי אהרן: תשמור את הכרטיסים האלו, הם ינסיסו אותך היישר לגן עדן!... כעת התבררה הסיבה שהוא ביקש בבית החולים את הכרטיסים הללו, שהובטח לו שהם יכניסוהו לגן עדן...

הלא זרוק לרעב לחמך

את הסיפור הבא סיפר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל: בתקופת מלחמת העולם הראשונה, שררה מצוקת מזון בארץ ישראל, והנה יום אחד הודעו המלמדים באחד מתלמודי-התורה בפתח תקוה, בראותם את אחד הילדים נוהג בויון בפרוסת הלחם שלו, הוא גלגל את הלחם כאילו והיה זה כדור משחק, ואף זרק אותו לגובה. המנהל נוף בילד, אך כעבור כמה ימים שוב מצאו את הילד חוזר על מעשה זה.

רק לאחר שהמנהל שוחח עם אבי הילד, סיפר האב את אשר נודע לו: הילד הצדיק הזה החליט כי הוא יוכל לסבול את הרעב, וכי מוטב שאחיו הקטן יקח את מנת האוכל שלו, אך כדי שלא יבלוט הדבר, החליטו שניהם כי מידי יום בשעה קבועה יחכה האח הקטן מאחורי גדר הת"ת, בעוד אחיו זה יזרוק את לחמו מאחורי הגדר, אל ידי האח הרעב...

הפחות אל תשנא את אחיך... ואילו כלפי נשיא, לפעמים יש מצב שקשה אפילו שלא לשנא אותו, כדרך העולם שתמיד יש טענות על המנהיגים, לכן אמרה תורה, לכל הפחות אל תקלל אותו, ונשיא בעמך לא תאור...

כלי ריק? לא בקודש!

ובא אהרן אל אהל מועד (ויקרא טו, כג). ובא אהרן אל אהל מועד - ולבש בגדי לבן... להוציא את הנפך ואת המחתה שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים. (רש"י).

בדרשה שהשמיע הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זי"ע בישיבת 'סלבודקא', הוא עמד על השאלה: הנה הגדול טובל לקודש הקדושים ארבע פעמים, אמנם מובן מה שהוא נכנס בשלש הפעמים הראשונות, עבור הזאת דם והקטרת קטורת, אבל מה הענין לטבול וללבוש בגדי לבן כעת בפעם הרביעית רק כדי להוציא כף ומחתה? וכי למי

איכפת שהכף והמחתה הריקים ישארו שם, ובשנה הבאה ביום הכיפורים יוציאו אותם כאשר יכנס לעבוד עבודה? אלא, אמר הגר"י אברמסקי: רואים מכאן, שבמקום קדוש אין מציאות של כלי ריק הנמצא ללא תכלית ומטרה!... כך גם בישיבה צריך כל חזור לדעת, שאסור להיות מצב שהוא עומד באפס מעש ככלי ריק בלי מטרה ותכלית...

כלל לגדול בתורה

ואהבת לרעה פמוך (יט, ח) אָמַר רַבִּי יִצְחָקְבֵּא: זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה (רש"י)

זהו כלל לאיש שהוא גדול בתורה. ככל שהאדם הוא יותר גדול בתורה, כך הוא רואה יותר את מעלת חברו ומקיים את מצות ואהבת לרעה כמון.

(דברי ישראל, מודצ"ץ)

מה נשתנה פרשת קדושים מכל הפרשיות?

אם משה רבינו לימד את כל התורה לכל ישראל, במה התייחדה פרשת קדושים משאר הפרשיות? | גמ: ששה מהלכים במפרשים על הייחודיות של פרשת קדושים לעומת שאר הפרשיות

בתחילת פרשת קדושים מציין רש"י דבר מיוחד שהיה רק בפרשה זו: **מִלְמַד שְׁנֵאמְרָה פֶּרְשָׁה זוֹ פְּהֻקְהָלָה, מִפְּנֵי שְׂרֵב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלַוִּינָּהּ פֶּה**. דבר זה נלמד מלשון הכתוב **דִּבְרֵי אֵל כָּל עַדְתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'**, משמע שהקהיל משה את כל ישראל ללמד את המצוות האמורות בפרשתו.

נכנסו כל העם

עלינו לברר ולהבין, מה בדיוק היה מיוחד דווקא בפרשה זו יותר משאר הפרשיות, שהרי כל התורה כולה נאמרה לכל ישראל, כפי שכתב רש"י בסוף פרשת כי תשא (לד, לב): **יִצְדַּק סֵדֶר הַמְשֻׁנָּה? מִלִּשָׁה הִיָּה לִזְמַד מִפִּי הַגְּבוּרָה. נִכְנַס אֶהְרֹן, שָׁנָה לוֹ מִלִּשָׁה פִּרְקוֹ. וְכו' נִכְנַסוּ כָּל הָעָם, שָׁנָה לָהֶם מִלִּשָׁה פִּרְקוֹ, וּמְקוֹר הַדְּבָרִים בְּגִמְרָא מִסַּכְת עֵירוּבִין (נד, ב).**

ששה מהלכים שונים ונפלאים נאמרו במפרשים, ונציגה כאן את עיקרי דבריהם.

לימוד בקבוצות

לדעת הרא"ם: ההבדל בין פרשת קדושים לשאר הפרשיות, הוא בכך שבשאר הפרשיות לא נכנסו אל משה כל העם יחד, אלא היו נכנסים לפניו בקבוצות נפרדות, כת אחר כת, רק כאן בפרשת קדושים נכנסו כל ישראל כאחד יחד.

וסיבת הדבר שדווקא בפרשה זו נכנסו כולם יחד, מבאר הרא"ם, מפני שרוב גופי תורה תלוין בה, ואם יתעורר לחלק מיישראל איזה ספק בהלכה, יוכלו האחרים להשיב להם: לא כך וכך אמר משה בפניכם! אבל אם היו נכנסים כת אחר כת, לא היו יכולים אנשי הכת האחת להשיב לאנשי הכת האחרת: לא כך וכך אמר לכם, מפני שהיו אומרים להם: לא אמר לנו כזה.

כולם יחד

אולם באור החיים הק' הקשה על הרא"ם: שאם בכל התורה נכנסו כת אחר כת, נמצא שהיה משה לומד כל פרשה חמש או שש פעמים ואף יותר, ואילו במסכת עירובין (שם) אמרו שלא למד משה יותר מארבעה פעמים.

לכן מנבאר האור החיים הק' מהלך שני, בכוננת דברי הרא"ם, שמה שכתב שנכנסו כת אחר כת, כוננתו שבכל הפרשיות נכנסו ארבעה כתות בלבד, והם: אהרן, בניו, הזקנים, כל ישראל. וכאן בפרשת קדושים לימד משה לכל ישראל יחד עם אהרן ובניו והזקנים (אך האור החיים הק' מקשה שם על דברי הרא"ם, עיי"ש).

לפני אהרן והזקנים

מהלך שלישי כותב רבינו עובדיה מברטנורא בפירושו 'עמר נקא' על פירוש רש"י: שבכל

מקור דברי רש"י הוא בתורת כהנים, ומפרשי רש"י עומדים על השאלה המתבקשת: מה ההכרח לפרש את הכתוב שלא כפשוטו, שאין הכתוב מדבר על נתינת ממשול בדרך בו צועד עיוור ממש העלול להיתקל במכשול וליפול, אלא הכתוב מדבר כלפי עצה שאינה הוגנת לאדם שהוא סומא בדבר זה?

עיוור כמו חרש

הרא"ם כתב, שאי אפשר לומר שכוונת הכתוב על עיוור ממש כמשמעו, משום שבחתימת הכתוב זוהיר שלא לקלל חרש, וכשם ששם אין הכוונה לחרש ממש [כפי שהוכיח רש"י בדיבור הקודם שהאיסור הוא לאו דווקא כלפי חרש אלא לכל אדם, עיי"ש], כך גם עיוור לאו דווקא עיוור.

דבר המסור ללב

ביאור אחר כותב המהר"ל בגור אריה, משום שהכתוב מסיים "ויראת מאלקיך", וכפי שרש"י מפרש שלא נאמר "ויראת מאלקיך"

לפני עיוור לא תתן מכשול - מדוע לא עיוור ממש?

לא תקלל חרש ולפני עיור לא תתן מכשול ויראת מאלקיך אני ה' (ויקרא יט, יד) כש"י: ולפני עיור לא תתן מכשול - לפני הסומא דעבד לא תתן עצה שאינה הוגנת לו.

אלא על דבר המסור ללב, ואם היה הכתוב מדבר על הנחת מכשול כפשוטו בדרך בו עיוור הולך, אין זה דבר המסור רק ללב, שהרי אחרים יכולים לראות איך שהוא מניח את המכשול, ולפעמים גם הסומא מרגיש בכך, ולכן ההכרח לפרש שהכתוב מדבר לגבי עצה שאינה הוגנת, שזהו דבר המסור רק ללב.

וירד - וכבר ירד

ואילו בעל 'באר בשדה' כותב מהלך אחר, שאין לפרש הכתוב כפשוטו, כי אז היה משמע שהאיסור הוא רק שהוא עצמו לא יתן את המכשול לפני העיוור, אבל אם הוא לא נתנו אלא אחר, אין לו חיוב להסיר את המכשול, וזה אינו נכון, שהרי גם אם איש אחר הניח מכשול לפני עיוור ממש, חייב כל אדם להסיר את המכשול כדי למנוע את נזקו, שהרי נאמר לא תעמוד על דם רעך, לכן ההכרח לפרש על האיסור שלא לתת עצה שאינה הוגנת, שזהו איסור הנוגע רק ליועץ עצמו שלא יתן עצה שאינה הוגנת.

פתגמי אורייתא

התבוננות והעמקה בתרגום אונקלוס

מקור החיוב לקום לפני חכמי התורה

תורה: מפני שיבה תקום והדרת פני זקן (ויקרא יט, לב). אונקלוס: מן קדם דסבב באורייתא תקום ותהדר אפי סבא.

התרגום כאן פירש את תחילת הפסוק בחיוב לקום מפני שיבה, שהכוונה לחכם בתורה, ואילו על החלק השני של הפסוק בחיוב להדר פני זקן, פירש שהכוונה על סתם זקן. דברי התרגום הובאו גם בספר החינוך (מצוה רנו) שכתב: לכבוד החכמים ולקום מפניהם, שנאמר מפני שיבה תקום, ותרגום אונקלוס, מן קדם דסבב באורייתא תקום, עכ"ל.

אך כבר העירו המפרשים (ראה רמב"ן, מנחת חינוך שם) שלכאורה דברי התרגום, הם שלא כדברי חז"ל בגמרא (קידושין שם), שהובאו גם כאן ברש"י, שהרי לדברי הגמרא הוא להיפך, 'זקן' - משמעו זה שקנה חכמה, אבל 'שיבה' - משמעו כפשוטו, רק שנחלקו

תורה והלכה נושאים הלכתיים העולים מתוך הפרשה

מותר לשבת על כסא המיועד לאבא?

איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט, א). איתא מורא? לא ישב במקומו, ולא ידר במקומו, ולא יסתר את דבריו (רש"י).

לראש הישיבה, כאשר הכסא אינו נמצא במקום שהרב יושב. וכתב שם השבט הלוי, שאם ניכר על הכסא מצד תבניתו וצורתו שזהו כסא רבו, או כסא אביו, יש מקום להחמיר שלא לישב עליו, אבל כאשר אין ניכר על צורת הכסא שהוא מיוחד לרבו או לאביו, אין מקום לאיסור, כאשר הכסא אינו נמצא במקום המיוחד לרבו ואביו.

לעמוד על כסא

חילוק זה הובא גם בספר 'מורא הורים וכבודם' (פ"ב סעיף יט) בשם מרן הגר"צ אבא שאול זצ"ל, והגר"ש אלישיב זצ"ל. אך הוסיף שם, שגם בכסא שניכר עליו שהוא מיוחד לאב, האיסור לבן הוא רק לישב עליו, אבל מותר לעמוד על הכסא ליטול דבר מה ממקום גבוה.

מותר לישב על כסא המיוחד לאביו, כאשר אין הכסא נמצא במקום ישיבת אביו, רק כאשר אין ניכר על הכסא שהוא מיוחד לאב, אבל אם ניכר על הכסא שהוא מיוחד לאב, יש להחמיר שלא לישב עליו, אך מותר לעמוד על כסא זה.

הלכה למעשה:

מותר לישב על כסא המיוחד לאביו, כאשר אין הכסא נמצא במקום ישיבת אביו, רק כאשר אין ניכר על הכסא שהוא מיוחד לאב, אבל אם ניכר על הכסא שהוא מיוחד לאב, יש להחמיר שלא לישב עליו, אך מותר לעמוד על כסא זה.

ההשתתפות חובה

מהלך חמישי כתב המהר"ל בגור אריה, וכן כתב במנחת יעקב: שבשאר הפרשיות לא היה מחויבים כל ישראל לבוא, ומי שלא רצה לבוא, או שלא היה לו פנאי לבוא לא היה בא, אבל בפרשת קדושים הקהיל משה את כל ישראל, והיו כולם חייבים לבוא.

כן כתב גם בספר הזכרון: 'שמשה רבינו

ע"ה היה מקפיד בפרשה זו שיהיו כל הששים ירבו נמצאים שם, ולא יפקד איש. מה שלא היה מקפיד בשאר פרשיות התורה, שעם היות שהיה מלמד הפרשה ההיא לכל ישראל, לא דוקא לכולם אלא לאוהבי דבר השם הרוצים ללמוד ולשמעו, ומי שלא היה בא לשמוע, היה סומך על הזקנים והכהנים מורי התורה לשאול להם הוראה בשעת שצריך לה'.

שווה לכל נפש

מהלך שיש כותב בקרבן אהרן' על תורת כהנים - והוא מבוסס על דברי הרא"ם: שפרשה זו לא למדו כת אחר כת, אלא כולם יחד - כי הנה בשאר הפסוקים בכל פרשיות התורה, מלבד הפירוש הפשוט, יש בהם גם סודות כמוסים מפנימיות התורה, ולכן לא היה מלמד את כל הפרשיות לכל ישראל יחד, אלא לכל כת לפי ערך השגתם, דהיינו לאהרן גילה את הסודות הכמוסים ביותר, אחר כך לבניו גילה סודות מועטים יותר, ואחר כך לזקנים כפי השגתם, ואחר כך לכל ישראל כפי השגתם. מה שאין כן בפרשת קדושים, לימד לכל ישראל יחד רק על פי פשטות הכתובים השווים לכל נפש, כי הם הלכות הנוגעות למעשה וצריכים כולם לשמוע אותם על פי פשוטם.

